

PREDAREA LIMBII ROMÂNE TINERILOR POLONEZI. PROIECTUL *SZKOLENIA JEZYKOWE*

Irina-Marinela DEFTU

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România

Abstract

The concordance of linguistic criteria with those of a sociocultural nature generates typical structures of linguistic behaviour or resistance to interference. At the level of identity, Polish students have a well-defined identity and linguistic awareness within the host society. Regarding the sociolinguistic perspective, Polish students show positive (socio-) linguistic attitudes towards the acquired Romanian language and enthusiasm towards learning the Romanian language and its use, exposing their integrative orientation of the Romanian language acquisition approach.

Keywords: *cultural imperialism, linguistic imperialism, linguistic interferences, linguistic identity, linguistic behaviour, language proficiency, sociolinguistics.*

I. Observații preliminare

Activitățile din cadrul procesului de predare-învățare a limbii române și de evaluare a competențelor lingvistice de limba română au fost structurate conform *Cadrului european comun de referință pentru limbi* (CECRL), care oferă cunoștințele și competențele pe care studenții trebuie să le însușească și să le dezvolte, pentru a avea un comportament lingvistic pozitiv. Studenții din cadrul acestui proiect au studiat limba română pentru a o utiliza în scopuri comunicative, însușindu-și cuvintele din limba română care reprezintă o necesitate în comunicarea și înțelegerea cu celălalt, structurile utile într-o conversație, cele relaționale, de punere în legătură a oamenilor, cu toate determinările, implicațiile și consecințele interpersonale. Procesul de achiziționare a limbii române s-a realizat într-un context cultural, care constituie suportul limbii.

II. Proiectul *Szkolenia Językowe* – Cursul de limba română

Proiectul *Szkolenia Językowe* este un proiect polonez în cadrul căruia am predat limba română ca limbă străină participanților la acest proiect în sesiunea din primăvară 2021. Profesorii voluntari sunt studenții străini veniți în Cracovia pentru a studia, pasionați de a studia și a preda diverse limbi străine și dornici să împărtășească din cunoștințele lor cu ceilalți, cu sau fără experiență în predare, dar care vor să creeze experiențe. *Szkolenia Językowe* este unul dintre proiectele implementate de către un grup de studenți ai Universității de Economie din Cracovia, Polonia. *Szkolenia Językowe* este un proiect studentesc care vrea să lărgescă orizonturi (chiar și în mediul online), nu doar lingvistice, ci și mentale, deoarece limba nu este doar despre cuvinte și gramatică. Limba este sufletul unei țări și a poporului care o vorbește. Timp de 8

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

săptămâni, câte o oră și jumătate, marți în intervalul orar 18:30 – 20:00 și miercuri de la ora 16:45 până la ora 18:15, studenții polonezi au putut cunoaște sufletul României și a poporului român prin limba română. Grupele create pentru cursul de limba română erau printre cele care au avut cei mai mulți studenți, locurile disponibile epuizându-se încă din primele zile de promovare a evenimentului. Cursurile au fost elaborate pentru nivelul A1. Studenții care au participat la cursurile de limba română erau persoane care manifestau un interes deosebit pentru cultura română și pentru limba română. Mai mult, unii dintre ei au început să studieze limba română încă înainte de aceste cursuri în cadrul altor instituții, unii dintre ei se aflau deja în România de ceva timp pentru studii sau datorită serviciului sau aveau prieteni români, aceștia cunoscând limba română la un nivel satisfăcător. Conform sistemului european de apreciere a competenței lingvistice, unii dintre ei aveau un nivel intermediar de înțelegere a limbii române, participare la conversație și citire în limba română. Dacă studenții participau la minimum 6 lecții din cele 8 prevăzute în program, la finalul cursului de limba română aveau dreptul să primească o diplomă de participare care să le ateste nivelul de limbă achiziționat.

III. De la imperialismul cultural la imperialismul lingvistic

Conceptul de imperialism cultural descrie cel mai bine suma proceselor prin care o societate exercită o atracție asupra alteia, dar nu printr-o putere coercitivă, nu prin forțare, ci prin modelarea sa conform valorilor și structurilor centrului dominant al sistemului.

Extinderea industriei culturale poate fi văzută ca o dovadă esențială a funcționării imperialismului cultural și merită poate chiar mai mult să menționăm semnificația culturală și politică a utilizării culturii ca „armă” în domeniul schimburilor culturale internaționale și a afacerilor externe.

Expansiunea recentă a culturii românești în lume reprezintă un fenomen cultural de renume mondial, de neînchipuit în urmă cu câteva decenii. Astfel, aceasta a devenit un aspect impresionant al producției culturale, al fluxului cultural dar și al consumului cultural.

Limbile sunt influențate de necesitatea de a comunica în contexte socio-culturale și, mai mult, limba utilizată este adesea dictată de convențiile socio-culturale, de anumite valori și așteptări. Astfel, în ceea ce privește cultura română, în ultimii ani, a existat un influx al culturii române în lume, incluzând elemente ce variază de la seriile de televiziune, filme, muzică, sport, turism și **limbă**. Astfel, se poate observa că vizionarea filmelor românești poate furniza o limbă și o cultură românească diverse și autentice. Studiind videoclipurile muzicale românești în însușirea limbii române, se poate remarca faptul că videoclipurile ce au un caracter dramatic ajută oamenii să învețe diverse informații despre cultura românească și limbajul nonverbal, precum și valorile culturale, normele, diverse perspective asupra vieții și asociației românești actuale, reducând stresul memorării cuvintelor în limba română, „că doar prin o mai bună cunoaștere a limbilor moderne se va reuși a facilita comunicarea și schimburile între cetățenii Europei, limba maternă a cărora este diferită, contribuind pe această cale la extinderea mobilității, la înțelegerea reciprocă și cooperarea în Europa, precum și la eliminarea prejudecăților și a discriminării” (CECRL 2003: 10).

IV. Provocări ale mediului didactic online: Adaptarea scenariului didactic la spațiul virtual. Instrumente de lucru

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

În desfășurarea activității de predare-învățare a limbii române, au fost întrebuințate manuale de studiere a limbii române ca limba străină, precum: *Rumuński nie gryzie!*, Poziom A1, autori: Tomasz Klimkowski, Emilia Ivancu, lectori: Ana Maria Luft, Aleksandra Kapinos, Wydawnictwo Edgard JEZYKIOBCE.PL, Warszawa, 2017; *Manual de limba română ca limbă străină (RLS). A1-A2*, Elena Platon, Ioana Sonea, Dina Vilcu, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012; *Româna ca limbă străină (RLS). Caiete didactice. A1+*, Coord. Elena Platon, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012; *Gramatica limbii române*, Ediție revizuită, Liana Pop, Victoria Moldovan, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2019; *Podręcznik języka rumuńskiego z krótką gramatyką, systematycznie ułożonym słowniczkiem i praktyczną konwersacją (Manualul polono-român)*, Opracował i wydał Krzysztof Łukasiewicz, Warszawa, Czcionkami Instytutu artystyczno-graficznego „Glasul Bucovinei”, Czerniowce, 1932; *Podręcznik Języka Rumuńskiego (Manual de limba română)*, Diomid Strungaru, Editura „Bucovina” I. E. Torouțiu, București, 1939; *Podręcznik Języka Rumuńskiego dla Polaków (Manual de limba română pentru poloni)*, Prof. Ks. Dr Michał Hellon, Lektor Języka Rumuńskiego na Uniwersytecie J. P. W Warszawie, Wojskowy Instytut Naukowo-Oświatowy, Warszawa, 1938; *Puls, Manual de limba română ca limbă străină. Curs*, Ediția a II-a, Daniela Kohn, Editura Polirom, Iași, 2010; *Puls, Manual de limba română ca limbă străină, Exerciții*, Ediția a II-a, Daniela Kohn, Editura Polirom, Iași, 2010.

Pentru achiziționarea limbii române de către studenții polonezi în cadrul acestui proiect, au fost întrebuințate și resurse online, materiale audio-vizuale cu caracter didactic cu scopul de a sprijini procesul de predare-învățare a limbii, literaturii și culturii române vorbitorilor non-nativi, diferențiate după nivelul de competență lingvistică al cursanților conform *Cadrului european comun de referință pentru limbi (CECR)*, obiectivul didactic urmărit etc. disponibile pe internet: podcasturi tematice, articole tematice, filme documentare sau artistice, emisiuni de știri etc. Cu ajutorul acestor instrumente de lucru, ca parte integrantă firească în procesul didactic, cursanții au putut să-și formeze și să-și dezvolte apoi competențele de comunicare orală în limba română: receptarea materialului audiat, înțelegerea după ascultare și producerea mesajului oral sau exprimarea orală, în funcție de nivelul de limbă și tema generală de comunicare.

V. Competențe specifice

Activitățile din cadrul procesului de predare-învățare a limbii române și de evaluare a competențelor lingvistice de limba română au fost structurate conform *Cadrului european comun de referință pentru limbi (CECRL)*, care oferă cunoștințele și competențele pe care studenții trebuie să le însușească și să le dezvolte, pentru a avea un comportament lingvistic pozitiv. Studenții au studiat limba română pentru a o utiliza în scopuri comunicative, însușindu-și cuvintele din limba română care reprezintă o necesitate în comunicarea și înțelegerea cu celălalt, structurile utile într-o conversație, cele relaționale, de punere în legătură a oamenilor, cu toate determinările, implicațiile și consecințele interpersonale. Procesul de achiziționare a limbii române s-a realizat într-un context cultural, care constituie suportul limbii.

În literatura de specialitate, noțiunea de competență de comunicare este definită ca fiind „capacitatea care permite producerea și interpretarea mesajelor, precum și negocierea sensului în contexte specifice, asimilate situației de comunicare” (Rusu 2009: 125).

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

Competența de comunicare orală și scrisă în limba română a reprezentat una dintre finalitățile cursului de limba română din cadrul proiectului *Szkolenia Językowe*. În *Cadrul european comun de referință pentru limbi*, competența „constituie totalitatea cunoștințelor, deprinderilor și caracteristicilor unei persoane care îi permit să înfăptuiască anumite acțiuni” (CECRL 2003: 15), adică reprezintă capacitatea utilizatorului unei limbi să dezvolte diferite grade de competență în fiecare din aceste domenii (educațional, profesional, public și personal). Cu toate acestea, *Cadrul european comun de referință pentru limbi* propune o diferențiere a competențelor „care nu se află în raport direct cu limba și competențele lingvistice propriu-zise” (CECRL 2003: 87), adică cunoștințele, aptitudinile și deprinderile, competența existențială, capacitatea de învățare de competențele lingvistice (competența lexicală, gramaticală, semantică, fonologică, ortografică, ortoepică), competența sociolingvistică și competența pragmatică, cele din urmă fiind competențe de comunicare. În ceea ce privește comunicarea orală și scrisă într-o limbă străină, competența de comunicare lingvistică este descrisă în CECRL drept „competența care îi permite unei persoane să acționeze [...] într-un domeniu determinat [...], utilizând cu precădere mijloacele lingvistice” (CECRL 2003: 15).

La finalul cursului de limba română din cadrul proiectului *Szkolenia Językowe*, studenții polonezi sunt capabili să vorbească limba română și să scrie în limba română conform nivelului A1 din cadrul european de referință, deținând cunoștințe largi despre limba, literatura, cultura și istoria română:

A1: Poate să înțeleagă și să utilizeze expresii familiare și cotidiene, precum și enunțuri foarte simple care vizează satisfacerea nevoilor concrete. Poate să se prezinte sau să prezinte pe cineva, poate să formuleze și să răspundă la întrebări referitoare la detalii personale, ca de exemplu unde locuiește, persoane cunoscute, lucruri care-i aparțin etc.. Poate să comunice, într-un mod simplu, cu condiția ca interlocutorul să vorbească rar și clar și să fie cooperant.¹

A2: Poate să înțeleagă fraze izolate și expresii frecvent folosite în domenii de interes nemijlocit (de exemplu, informații personale și familiale simple, cumpărături, mediul înconjurător apropiat, activitatea profesională). Poate să comunice în situații simple și obișnuite, care nu solicită decât un schimb de informații simplu și direct referitoare la subiecte familiare și obișnuite. Poate să descrie, cu mijloace simple, formația sa profesională, mediul său înconjurător apropiat și să evoce subiecte care corespund nevoilor sale imediate.²

VI. Transferul lingvistic

În contextul comunicării are loc fenomenul de interferență lingvistică. Astfel, pentru studentul polonez care cunoaște ambele limbi (pe lângă limba maternă – limba polonă – și limba română) în mod inevitabil sunt generate anumite transferuri fie dinspre limba maternă spre limba-țintă, fie dinspre limba-țintă spre limba maternă. Aceste transferuri prilejuiesc manifestarea fenomenelor de interferență lingvistică, adică abaterile de la norma uneia dintre cele două limbi.

Rolul transferului L1 atât ca instrument de învățare, cât și ca strategie comunicativă în L2 (limba română, în cazul nostru) este unul foarte important. În literatura de specialitate, transferul lingvistic a fost un subiect controversat de-a lungul timpului în ceea ce privește

¹ Preluare din *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: Învățare, Predare, Evaluare*, Chișinău, 2003.

² Preluare din *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: Învățare, Predare, Evaluare*, Chișinău, 2003.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

achiziția celei de-a doua limbi. Cu toate acestea, importanța sa în învățarea celei de-a doua limbi a fost reevaluată în timp. Împreună cu dezvoltările cercetării asupra transferului lingvistic, lingviștii au realizat că prima limbă (L1) acționează ca un factor major în achiziția celei de-a doua limbi. Astfel, există dovezi ale influențelor L1 la fiecare aspect al celor care învață o a doua limbă (L2): discurs, lexic, semantică, sintaxă, morfologie, fonetică și fonologie.

În contextul nostru, transferul lingvistic se referă la studenții polonezi care învață limba română ca limbă străină, aplicând cunoștințele achiziționate anterior de limbă polonă ca limbă maternă la dobândirea limbii române ca limbă străină. Mai întâi, similaritățile și diferențele în structurile sintactice dintre română și polonă conduc la transferul lingvistic. Când structurile relevante ale ambelor limbi sunt la fel, ajutorul transferurilor pozitive determină o producție a unei române corecte. Cu cât diferențele dintre cele două limbi sunt mai mari, cu atât transferurile negative pot fi așteptate, care, eventual, ar împiedica achiziția limbii române. Astfel, cunoștințele de învățare a limbii sunt transferabile, ceea ce include regulile generale ale învățării tuturor limbilor – gramatica universală, regulile limbii native și regulile limbii-țintă. Mai mult, diferențele individuale, precum inteligența, backgroundul cultural, interesele etc. pot afecta achiziția celei de-a doua limbi.

Dificultățile în învățarea limbii depind de cât de mult limba-țintă a fost similară sau de cât de mult diferă aceasta de limba nativă. În cazul nostru, limba română și limba polonă sunt două sisteme lingvistice diferite. Transferul (unul negativ) de la limba nativă ar împiedica achiziționarea limbii-țintă. Astfel, nivelul de dificultate experimentat de către cei care învață va fi direct asociat cu gradul diferențelor lingvistice dintre L1 și L2; dificultatea se va manifesta în greșeli: cu cât dificultatea este mai mare, cu atât sunt mai frecvente greșelile. Greșelile de limbă și dificultățile de învățare sunt în cea mai mare măsură sau complet datorate interferenței cu limba nativă. Gradul de transfer depinde în cea mai mare măsură de similaritățile și diferențele dintre limba nativă și cea țintă.

VII. Procesul de predare-învățare

În contextul comunicării, dispoziția de a răspunde într-o manieră favorabilă sau nefavorabilă atunci când i se cere studentului polonez să performeze în limba română este corelată cu anumiți factori care au contribuit la procesul de învățare al limbii române, precum: identitatea lingvistică, fidelitatea lingvistică, conflictul lingvistic, atitudinile lingvistice etc. Acest concept socio-psihologic este greu de determinat și observat în mod direct și obiectiv, dar de cele mai multe ori constatările asupra lui sunt inferențe. Astfel, atitudinea pe care studentul polonez o are cu privire la limba română, dar și la propria lui limbă reprezintă o expresie a sentimentelor pozitive sau negative asupra limbii române, acestea fiind reflexul impresiilor asupra dificultății sau asimplității lingvistice, ușurința sau dificultatea învățării limbii române, importanța limbii române pentru studentul respectiv, eleganța, statutul social etc. ale acesteia. Prin urmare, atitudinea față de o limbă poate să exprime ceea ce studentul polonez gândește cu privire la vorbitorii limbii române. Dar aceste atitudini lingvistice au un caracter dinamic, variind în funcție de experiențele subiectului-vorbitor, de contextele care determină performarea în limba română a studentului polonez etc. Limba română trebuie să își arate utilitatea pentru student. Atitudinea reprezintă un factor important în învățarea unei limbi. Astfel, indiferent de inteligența sau aptitudinile studenților polonezi, atitudinile au un rol important în procesul de învățare, ele fiind produse prin intermediul mai multor elemente care

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

contribuie la acest proces: profesorul, caracterul obligatoriu sau nu al învățării L2, interferența cu o altă limbă străină, atitudinea față de comunitatea de vorbitori L2, manualul, infrastructura educativă etc. Construirea unei atitudini este importantă, deoarece poate facilita procesul de învățare, dar și conservarea limbii odată cu încheierea procesului educativ în cadrul instituțional (precum școala). Astfel, orientarea instrumentală a studentului polonez, latura pur școlară (reușita la un examen), este corelată cu orientarea integrativă, studenții polonezi dorind să mențină legătura cu comunitatea L2 după ieșirea din sistemul educativ.

Mai mult, „loialitatea lingvistică [...] ar desemna perceperea limbii ca pe o entitate intactă, distinctă de alte limbi, ocupantă a unei poziții înalte pe o scară a valorilor, poziție care are nevoie să fie <<apărată>>. Loialitatea lingvistică [...] poate fi o <<idée-force>> care hrănește mintea și sufletul omului cu gânduri și sentimente noi și care îl determină să-și transpună conștiința în fapte rezultate din acțiune organizată” (Weinreich 2013: 141). Astfel, loialitatea lingvistică și mecanismele defensive asociate acesteia reprezintă un fenomen de conservare a propriei limbi – „fie sub aspectul funcțiilor limbii, fie sub cel al structurii sau vocabularului ei” (Weinreich 2013: 128). O formă originală a acestui sentiment îi este inerentă oricărui vorbitor, deoarece legătura afectivă cu limba maternă determină ca orice abatere să apară ca rebarbativă.

VIII. Concluzii

Luând în considerare cele menționate anterior, trebuie să remarcăm că în cazul studenților se pot evidenția multitudinea de elemente cu rol determinant în achiziționarea limbii române. Astfel, concordanța criteriilor lingvistice cu cele de natură socioculturală generează structuri tipice de comportament lingvistic sau rezistență la interferență. La nivel identitar, aceștia prezintă o conștiință identitară și lingvistică bine determinate în cadrul societății-gazdă. În ceea ce privește perspectiva sociolingvistică, studenții polonezi, exponenți ai culturii poloneze, manifestă atitudini (socio-)lingvistice pozitive față de limba română achiziționată și un entuziasm față de învățarea limbii române și întrebuințarea acesteia, ei expunându-și orientarea integrativă a demersului achiziționării limbii române. Ei manifestă un comportament specific orientării integrative demersului achiziției limbii române.

IX. Bibliografie

Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: Învățare, Predare, Evaluare, Chișinău, 2003.

Rusu, Mina-Maria, *Competența de comunicare – perspective de abordare*, în „Limba Română”, Chișinău, anul XIX, nr. 11-12, 2009, p. 124-137.

Weinreich, Uriel, *Limbi în contact. Constatări și probleme*, Traducător Marinela Burada, Editura Universității Transilvania, Brașov, 2013.